

Zespół Języka Polskiego
poza Granicami Kraju
RJP PAN

Dwujęzyczność i wielojęzyczność jako wyzwanie społeczne, kulturowe i edukacyjne

Przewodnik po 3. cyklu spotkań
Zespołu Języka Polskiego poza Granicami Kraju
Rady Języka Polskiego

Dwujęzyczność
i wielojęzyczność
jako wyzwanie

Opracowanie

Anna Żurek

Agnieszka Rabiej

Konsultacja merytoryczna

Władysław Miodunka

Spis treści

Wprowadzenie.....	2
1. Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w świetle badań ankietowych.....	4
2. Wielojęzyczność i wielokulturowość w najnowszej prozie polskich migrantek i migrantów w Wielkiej Brytanii i Irlandii.....	7
3. Różnice kulturowe w sferze biznesowej i akademickiej między Koreą Południową a Polską.....	9
4. Bilingwizm polsko-włoski a tożsamość kulturowa Polonii włoskiej	12

Wprowadzenie

Już trzeci rok z rzędu oddajemy w Państwa ręce przewodnik po cyklu regularnie organizowanym przez Zespół Języka Polskiego poza Granicami Kraju RJP na temat wielojęzyczności postrzeganej jako wyzwanie we współczesnym wielokulturowym świecie. Spotkania służą nie tylko upowszechnianiu dorobku naukowego członków Zespołu, zaproszonych badaczy, studentów i doktorantów różnych uczelni, ale także stanowią okazję do nawiązywania współpracy między wieloma ośrodkami oraz promowania języka polskiego w Polsce i zagranicą. Dzięki przyjętej zdalnej formule seminarium zasięg prac Zespołu nabrał międzynarodowego charakteru.

Owocem wspólnych dyskusji prowadzonych w latach 2021 i 2022 podczas spotkań Zespołu jest monografia naukowa opublikowana w Wydawnictwie Universitas pod redakcją dr hab. Anny Żurek, prof. UW, pt. „Wielojęzyczność jako wyzwanie społeczne, kulturowe i edukacyjne” (2023). W opracowaniu znalazły się wybrane wystąpienia prezentowane w ramach cyklu, ukazujące specyfikę współczesnych badań wielojęzyczności prowadzonych przez środowisko polonistyczne.

W 2023 roku czworo prelegentów prezentowało różne aspekty swoich badań nad wspomnianą problematyką, a eksperci uzupełniali swoimi uwagami poruszane wątki.

Pierwsze spotkanie 24 kwietnia 2023 r. rozpoczął dr Paweł Levchuk z Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, omawiając „Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w świetle badań ankietowych”. Głosu eksperckiego udzieliła prof. Orysia Demśka z Uniwersytetu Narodowego „Akademia Kijowsko-Mohylańska” w Ukrainie. Dyskutowane tematy nie straciły na aktualności, biorąc pod uwagę wciąż trwającą agresję Rosji na Ukrainę oraz obecność ukraińskich uchodźców w Polsce.

Kolejne posiedzenie 13 czerwca 2023 r. było poświęcone „Wielojęzyczności i wielokulturowości w najnowszej prozie polskich migrantów w Wielkiej Brytanii i Irlandii”. Prelegentka dr Justyna Zych oraz ekspert prof. Mieczysław Dąbrowski – oboje z Uniwersytetu Warszawskiego – ukazali zjawisko plurilingwizmu w kontekście badań literackich.

6 listopada 2023 dr Chang Il You (Uniwersytet Śląski, Polska) wyjaśniał uczestnikom spotkania różnice kulturowe w sferze biznesowej i akademickiej między Koreą Południową a Polską. Głos ekspercki należał podczas posiedzenia należał do dra Piotra Kajaka hab. Michała Głuszkowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego.

Czwarte i zarazem ostatnie posiedzenie Zespołu odbyło się 11 grudnia 2023 r. W roli prelegentki wystąpiła dr Karolina Kowalcze-Franiuk z Uniwersytetu w Genui (Włochy), prezentując referat pt. „Bilingwizm polsko-włoski a tożsamość kulturowa Polonii włoskiej”. Ekspertką w dyskusji była prof. dr hab. Bronisława Ligara (Uniwersytet Jagielloński, Polska).

W 4 spotkaniach wzięło udział blisko 130 osób, zarówno członkowie Zespołu Języka Polskiego poza Granicami Kraju, jak i reprezentanci polskich oraz zagranicznych instytucji. Obecność osób z różnych środowisk polonijnych oraz zagranicznych polonistyk i slawistyk świadczy o wciąż żywym zainteresowaniu poruszaną problematyką.

W imieniu Zespołu Języka Polskiego poza Granicami Kraju

prof. dr hab. Władysław T. Miodunka

dr hab. Anna Żurek

dr Agnieszka Rabiej

1. Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w świetle badań ankietowych

Prelegent: dr Paweł Levchuk (Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk)
Ekspert: prof. Orysia Demska (Uniwersytet Narodowy „Akademia Kijowsko-Mohylańska”, Ukraina)
Uczestnicy: Zespół Języka Polskiego poza Granicami Kraju,
zaproszeni goście, doktoranci i studenci różnych uniwersytetów

Zdjęcie 1. Dr Paweł Levchuk (<https://www.youtube.com/watch?v=C2gMwFOT3HM>).

Pierwsze spotkanie 3. cyklu o wielojęzyczności odbyło się 24 kwietnia 2023 r. w formie zdalnej. W posiedzeniu wzięły udział 42 osoby z Polski i zagranicy. Wśród uczestników znaleźli się zarówno stali członkowie Zespołu, jak i zaproszeni goście z Polski i zagranicy (tj. wykładowcy, badacze, studenci i doktoranci z różnych uniwersytetów).

Seminarium otworzył prof. dr hab. Władysław Miodunka, który – jako przewodniczący Zespołu Języka Polskiego poza Granicami Polski – pełnił także rolę gospodarza spotkania wraz z dr hab. Anną Żurek, prof. UW. Profesor powitał wszystkich uczestników, pogratulował dr hab. Annie Żurek awansu na profesora uczelni i nominacji na członkinię Rady Języka Polskiego, omówił skład Zespołu na nową kadencję 2023-2026 oraz przedstawił 2 nowe osoby, które dołączyły do naszego grona: prof. Helenę Krasowską (Warszawa) i dr hab. Marzenę Błasiak-Tytułę (Kraków).

W roli prelegenta wystąpił dr Paweł Levchuk (Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk), ekspertem zaś w dyskusji była prof. prof. Orysia Demska (Uniwersytet Narodowy „Akademia Kijowsko-Mohylańska”, Ukraina). Dr Levchuk przedstawił referat zatytułowany „Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w świetle badań ankietowych”. Przedstawił wyniki ankiet przeprowadzonych wśród uchodźców ukraińskich przybyłych do Polski po agresji Rosji na Ukrainę. Po analizie danych omówił modele wielojęzyczności kształtowanej obecnie wśród badanych. Pierwszy z nich obejmuje osoby z językiem pierwszym ukraińskim, drugim językiem polskim jako funkcjonalnie drugim i trzecim językiem rosyjskim. Sytuacja geopolityczna wpłynęła na zmianę w obrębie codziennego użycia danego języka, świadomego wyboru języka ukraińskiego jako wyznacznika tożsamości narodowej, odrzucenia zaś języka rosyjskiego jako języka agresora. P. Levchuk w swoich badaniach wykorzystał ankiety i wywiady pogłębione.

Głosu eksperckiego udzieliła prof. Orysia Demska. Podkreśliła odrębne podejście badań ukraińskich nad nauką języka ukraińskiego i polskiego w Ukrainie (podejście błędcentryczne) a badaniami wielojęzyczności Ukraińców prowadzonymi w Polsce (podejście serdeczne, niekoniecznie nastawione na błędy).

Wśród tematów podniesionych w dyskusji, która nastąpiła po przedstawieniu referatu i wyrażeniu głosu eksperckiego, pojawiły się między innymi:

- brak surżyka w odpowiedziach ankietowanych – skąd to się wzięło?, lepiej mówić o różnojęzyczności niż wielojęzyczności w przypadku badanych (Przemysław Gębał);
- wpływ narzędzi badawczych na uzyskane dane (głównie ankiety), niechęć do przyznania się do używania surżyka, czy obserwuje się zmianę językową w domach ukraińskich między członkami różnych pokoleń, czy zmieniają język na ukraiński, czy na polski, bo są w Polsce (Anna Zielińska);
- badania ilościowe ukazują trendy, poprzedzają badania jakościowe (Anna Seretny).

Posiedzenie zamknęła dr hab. Anna Żurek, prof. UW, podsumowując spotkanie, dziękując wszystkim uczestnikom za obecność i zapraszając na kolejne seminarium 13 czerwca 2023 r. (wtorek, godz. 18.00) pt. Wielojęzyczność i wielokulturowość w najnowszej prozie polskich migrantów w Wielkiej Brytanii i Irlandii (prelegentka: dr

Justyna Zych, Uniwersytet Warszawski, ekspert: prof. Mieczysław Dąbrowski, Uniwersytet Warszawski).

2. Wielojęzyczność i wielokulturowość w najnowszej prozie polskich migrantek i migrantów w Wielkiej Brytanii i Irlandii

Prelegentka: dr Justyna Zych (Uniwersytet Warszawski, Polska)

Eksperti: prof. Mieczysław Dąbrowski (Uniwersytet Warszawski, Polska)

Uczestnicy: Zespół Języka Polskiego poza Granicami Kraju, zaproszeni goście, doktoranci i studenci różnych uniwersytetów

Rysunek 1. Pierwszy slajd prezentacji dr Justyny Zych.

Drugie z cyklu spotkanie Zespołu odbyło się on-line 13 czerwca 2023 r. Wśród uczestników znaleźli się stali członkowie Zespołu oraz zaproszeni goście z renomowanych polskich i zagranicznych uniwersytetów. Ogółem w spotkaniu wzięły udział 34 osoby.

W roli prelegentki wystąpiła dr Justyna Zych, doktorka nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, interesująca się współczesną literaturą polską i francuską, geopoetyką, obrazami Inności kulturowej w literaturze oraz miejscem literatury w glottodydaktyce polonistycznej. Głosu eksperckiego udzielił prof. Mieczysław Dąbrowski z Uniwersytetu Warszawskiego, literaturoznawca i specjalista z zakresie historii literatury polskiej i komparatystyki.

Czerwcowe seminarium otworzyła dr hab. Anna Żurek, prof. UW, która zaprezentowała sylwetkę Prelegentki, podkreślając Jej doświadczenie badawcze i dydaktyczne. Następnie dr Justyna Zych przedstawiła swój referat zatytułowany „Wielojęzyczność i wielokulturowość w najnowszej prozie polskich migrantek i migrantów w Wielkiej Brytanii i Irlandii”. Początek wystąpienia dotyczył

W dalszej części wystąpienia dr Zych omówiła...

Podsumowując, dr J. Zych zaznaczyła, że

Dr Zych zwróciła także uwagę na

Ekspertem w dyskusji był prof. Mieczysław Dąbrowski (UW, Polska), który odniósł się do badań dr Zych... Profesor skierował kilka pytań do Prelegentki, ...

Podczas dyskusji podniesiono kilka najważniejszych kwestii, a mianowicie:

- (A. Żurek, W. Miodunka, K. Dzierżawin, J. Tambor),
- (A. Żurek, K. Dzierżawin),
- (A. Żurek, K. Dzierżawin),

Posiedzenie zamknęli prof. dr hab. Władysław Miodunka i dr hab. Anna Żurek, prof. UW, dziękując wszystkim uczestnikom za obecność i zapraszając na kolejne – listopadowe – seminarium, podczas którego badacz, dr Chang Il You, wygłosi referat nt. różnic kulturowych w sferze biznesowej i akademickiej między Koreą Południową a Polską.

3. Różnice kulturowe w sferze biznesowej i akademickiej między Koreą Południową a Polską

Prelegent: dr Chang Il You (Uniwersytet Śląski, Polska)

Ekspert: dr Piotr Kajak (Uniwersytet Warszawski, Polska)

Uczestnicy: Zespół Języka Polskiego poza Granicami Kraju,
zaproszeni goście, doktoranci i studenci różnych uniwersytetów

Posiedzenie Zespołu odbyło się w formie zdalnej 6 listopada 2023 r. Uczestniczyło w nim 27 osób z Polski i zagranicy. Jako prelegent wystąpił dr Chang Il You (Uniwersytet Śląski, Polska), ekspertem zaś w dyskusji był dr Piotr Kajak (Uniwersytet Warszawski, Polska).

Seminarium otworzył prof. dr hab. Władysław Miodunka, który pełnił także rolę gospodarza spotkania wraz z dr hab. Anną Żurek, prof. UW. Wiceprzewodnicząca Zespołu zaprezentowała prelegenta – absolwenta filologii polskiej, którą rozpoczął studia na Hankuk University of Foreign Studies w Korei Południowej i kontynuował je na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W latach 2016-2020 był on doktorantem w Instytucie Języka Polskiego UŚ. Jego zainteresowania naukowe obejmują grzeczność językową (zwłaszcza polską i koreańską), komunikację międzykulturową, tłumaczenia polsko-koreańskie i koreańsko-polskie.

Dr Chang Il You przedstawił referat pt. „Różnice kulturowe w sferze biznesowej i akademickiej między Koreą Południową a Polską”. Na początku wspomniał o czterech zasadniczych czynnikach regulujących komunikację międzyludzką, a mianowicie wieku, bliskości, płci i pozycji społecznej. Ich znaczenie jest odmiennie postrzegane w danej kulturze i znacząco wpływa na etykietę językową i pozajęzykową danej społeczności.

Polska i Korea

- Podobieństwo historyczne
- Wysoka duma narodowa
- Państwo jednonarodowe

Rysunek 2. Slajd z prezentacji dr Changa Il You.

Następnie nawiązał do koreańskiej grzeczności, która bazuje na tzw. komunikacji pionowej zależnej od wieku i pozycji społecznej rozmówców w przeciwieństwie do polskiej etykiety opierającej się na komunikacji poziomej, podkreślającej wagę bliskości i płci. Omówił modele „grzeczności” obu kultu, wyjaśnił różnego rodzaju zachowania etykietalne Koreańczyków, zwracając uwagę na honoryfikatywność, zdrobnienia i kulturę konfucjańską. Głos ekspercki podczas listopadowego seminarium należał do dra Piotra Kajaka z Uniwersytetu Warszawskiego, specjalizującego się w kulturoznawstwie glottodydaktycznym, polonistyce międzykulturowej, dyplomacji publicznej oraz historii nauczania języka polskiego jako obcego.

Zwrócił On uwagę na fakt, iż

Wśród tematów poruszonych podczas dyskusji, która nastąpiła pod koniec spotkania, pojawiły się między innymi:

- uruchomienie
-
-
- (W. Miodunka).

Posiedzenie zamknęła dr hab. Anna Żurek, prof. UW, dziękując wszystkim uczestnikom za obecność i zapraszając na czwarte seminarium, ostatnie w 2023 roku,

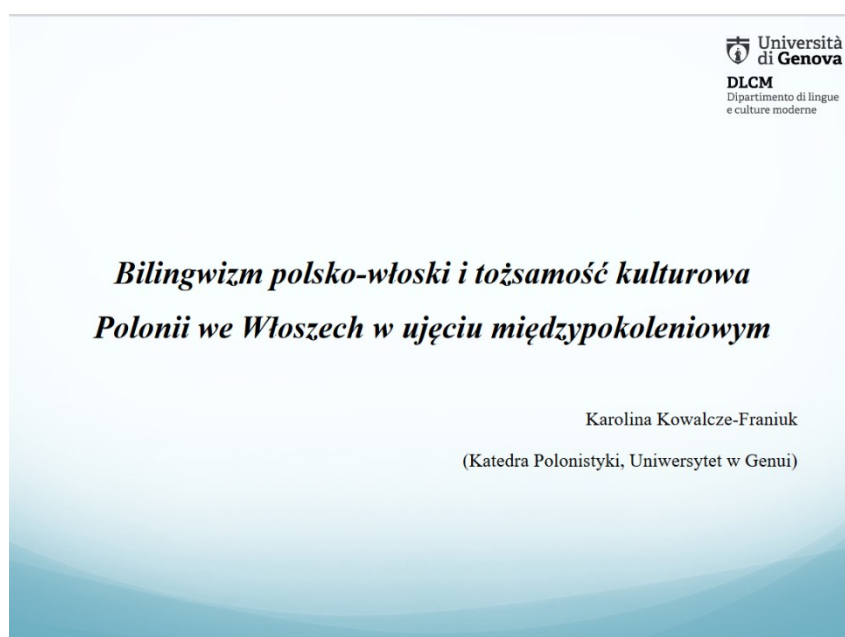
którego gościem będą: dr Karolina Kowalcze-Franiuk z Katedry Polonistyki Uniwersytetu w Genui we Włoszech oraz prof. dr hab. Bronisława Ligara (w roli ekspertki) z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

4. Bilingwizm polsko-włoski a tożsamość kulturowa Polonii włoskiej

Prelegentka: dr Karolina Kowalcze- Franiuk (Katedra Polonistyki, Uniwersytet w Genui, Włochy)

Eksperci: prof. Bronisława Ligara (Uniwersytet Jagielloński, Polska)

Uczestnicy: Zespół Języka Polskiego poza Granicami Kraju,
zaproszeni goście, doktoranci i studenci różnych uniwersytetów

Rysunek 3. Strona tytułowa prezentacji dr Karoliny Kowalcze-Franiuk.

Posiedzenie Zespołu odbyło się 11 grudnia 2023 r. w formie zdalnej. Wzięło w nim udział osób. Wśród uczestników znaleźli się zarówno stali członkowie Zespołu, jak i zaproszeni goście z Polski i zagranicy (wykładowcy, badacze, studenci i doktoranci z różnych uniwersytetów). W roli prelegentki wystąpiła dr Karolina Kowalcze- Franiuk, ekspertem zaś w dyskusji była prof. dr hab. Bronisława Ligara z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Posiedzenie było ostatnim w 2023 roku spotkaniem z cyklu nt. wielojęzyczności w wymiarze społecznym, kulturowym oraz edukacyjnym. Grudniowe seminarium otworzył prof. dr hab. Władysław Miodunka, który – jako przewodniczący Zespołu Języka Polskiego

poza Granicami Polski – pełnił także rolę gospodarza spotkania wraz z dr hab. Anną Żurek, prof. UW r.

Prof. Władysław Miodunka przedstawił prelegentkę, dr Karolinę Kowalcze-Franiuk, która w swoim wystąpieniu pt. „Bilingwizm polsko-włoski a tożsamość kulturowa Polonii włoskiej” omówiła nakreśloną w tytule problematykę.

Po referacie prof. W. Miodunka udzielił głosu eksperckiego, prof. dr hab. Bronisławie Ligarze. Następnie zaproszeni goście i członkowie Zespołu podzielili się cennymi spostrzeżeniami i zadawali pytania prelegentce. Dyskusja objęła różne obszary, a mianowicie:

- stosunek do języka polskiego i Polaków we Włoszech oraz Polaków do własnej tożsamości polskiej na obczyźnie,
- wyrażanie emocji u osób dwujęzycznych;
- badania bilingwizmu polsko-obcego w świecie.

Posiedzenie zamknęła dr hab. Anna Żurek, prof. UW r, podsumowując całoroczny 3. cykl spotkań poświęconych wielojęzyczności i zapowiadając jego kontynuację w nieco zmienionej formule pod postacią warsztatów uzupełnionych szkoleniami metodycznymi dla Polonii w 2024 roku pt. „Wielojęzyczność jako wyzwanie”.